

Διατάξεις Οικογενειακού Δικαίου στους Κανόνες της εν Αγκύρα Συνόδου (4ος αι.) - 2ο Μέρος

Ορθοδοξία / Κανονικό και Εκκλησιαστικό Δίκαιο

Δημήτρης Ξεσφύγγης, Θεολόγος

4. Οι διατάξεις στον 10^ο κανόνα.

Ο 10^{ος} [1] κανών της εν Αγκύρα Συνόδου ορίζει περί παρθένων που αθετούν την υπόσχεσή τους περί παρθενίας. Αναφέρει ο κανόνας ότι όσοι υπόσχονται παρθενία και αθετούν την υπόσχεσή τους αυτή πρέπει να επιτιμώνται με τον όρο των διγάμων.[2] Ο κανών απαγορεύει και την συγκατοίκηση των παρθένων με τρίτους που θεωρούνται αδέρφια τους, ενώ στη πραγματικότητα δεν είναι. Ο όρος των διγάμων αναφέρεται στον 8^ο κανόνα του Μ. Βασιλείου όπου εκεί ορίζεται ότι είναι ενιαυτόν, ενώ μερικοί πατέρες ορίζουν περί διετίας.

Ο Ζωναράς στην ερμηνεία του[3] αναφέρει ότι στους παρθένους ανήκουν τόσο οι άνδρες όσο και οι γυναίκες και ότι η παρούσα σύνοδος απαγόρευσε τη συγκατοίκηση με άλλους ώστε να μην υπάρχει ούτε καν υποψία αθέτησης της υποσχέσεως. Ωστόσο στον 10^ο κανόνα του Μ. Βασιλείου[4] αναφέρεται ότι δεν γνωρίζουμε ομολογία ανδρών περί παρθενίας.

Στην ερμηνεία του ο Βαλσαμών[5] λέει ότι η αθέτηση της επαγγελόμενης παρθενίας γίνεται με προοπτική το Γάμο. Αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο ορίζεται το επιτίμιο των διγάμων και όχι των πορνών. Επίσης θα πρέπει να λογίζονται ως παρθένοι τόσο άνδρες όσο και γυναίκες, όχι όμως μόνο αυτοί που εγκαταλείπουν τα εγκόσμια για τον μοναχισμό, αλλά και όσοι επαγγέλλονται παρθενία φέροντας λαϊκό σχήμα. Αυτοί λοιπόν που έχουν επιλέξει τον μοναχισμό εάν τυχόν αθετήσουν την υπόσχεσή τους δεν επιτιμώνται ως δίγαμοι αλλά ως μοιχοί[6] σύμφωνα και με τον 11^ο κανόνα του Μ.Βασιλείου.[7] Αντίστοιχα και ο Βλάσταρης[8] ακολουθεί την ίδια ερμηνεία.[9]

5. Οι διατάξεις στον 11^ο κανόνα.

Στον 11^ο κανόνα του Μ. Βασιλείου ασχολείται με το θέμα των παρθένων όπου χαρακτηριστικά λέει πως οι Πατέρες της Εκκλησίας μας έως τώρα νομοθέτησαν και βρήκαν πως είναι καλό οι παρθένοι οι οποίοι αθέτησαν την υπόσχεσή τους να επιτιμώνται με τον όρο των διγάμων. Επειδή όμως η εκκλησία ενδυναμώνεται περισσότερο και αυξάνεται η τάξη των παρθένων, πρέπει να προσέξουμε το νόημα της παρθενίας υπό το πνεύμα της Γραφής, υπό το πρίσμα της οποίας είναι δυνατό να διαπιστώσουμε το μέγεθος της αμαρτίας των αθετούντων παρθένων.

Έτσι ο Μ. Βασιλείος χρησιμοποιώντας την Α΄ προς Τιμόθεον επιστολή του

Παύλου[10] όπου ομιλεί για τις χήρες που είναι νέες σε ηλικία, προτρέπει να μην τις δέχονται στον κατάλογο της Εκκλησίας, δηλαδή σ' αυτές που αφιερώνονται στον Θεό, διότι όταν οι επιθυμίες τους νικούν τον πόθο τους να υπηρετήσουν τον Χριστό, αυτές θέλουν να παντρευτούν. Αποτέλεσμα αυτής της στάσεως είναι να αποκτούν κρίμα, δηλαδή αμαρτία, διότι αθετούν την πρώτη υπόσχεσή τους να υπηρετούν τον Χριστό.

Χρησιμοποιώντας ο Μ. Βασίλειος τη ρήση αυτή του Παύλου καταλήγει στο εξής συμπέρασμα. Η χήρα θεωρείται ένοχη επειδή αθέτησε την πίστη της στο Χριστό, τότε τί πρέπει να πούμε για την παρθένο η οποία είναι κατ' ουσία νύμφη Χριστού και ιερό σκεύος αφιερωμένο στο Χριστό. Σύμφωνα μ' αυτόν το συλλογισμό ο Μ. Βασίλειος δεικνύει ότι η χηρεία είναι έλασσον της παρθενίας και ως εκ τούτου η αθέτηση της παρθενίας πρέπει να επιτιμάται αυστηρότερα από την αθέτηση της χηρείας ως υπόσχεση, διότι η μεν χηρεία συνάδει με ομολογία σωφροσύνης η δε παρθενία με ομολογία πίστεως. Η χήρα κολάζεται ως δούλη διεφθαρμένη, διότι όπως η δούλη προσβάλλει το κύριό της έτσι και η χήρα με τη δική της ζωή προσβάλλει το Κύριο και Θεό της. Αντίστοιχα η παρθένα κολάζεται ως μοιχαλίδα διότι είναι νύμφη Χριστού και μοιχάται εφόσον τον εγκαταλείπει.

6. Οι διατάξεις στον κ' κανόνα.

Ο κ' κανόνας της εν Αγκύρα Συνόδου[11] διαλαμβάνει περί μοιχείας. Ο κανόνας τούτος αναφέρεται στη μοιχεία με την στενή έννοια του όρου,[12] δηλαδή την μοιχεία που τελείται από έγγαμο. Η μοιχεία είναι έγκλημα σκοπού και ο σκοπός προκύπτει απ' το ότι οι μοιχεύοντες θέλουν να ικανοποιήσουν τη γενετήσιο ορμή τους αθέσμως.

Η μοιχεία είναι ουσιαστικά έγκλημα το οποίο προσβάλλει φαινομενικά τη γενετήσιο ζωή. Προσβάλλοντας όμως τη γενετήσιο ζωή ενός νυμφευμένου θίγεται και ο θεσμός του Γάμου και κατ' επέκταση της Οικογενειακής ζωής. Επομένως γίνεται αντιληπτό ότι η μοιχεία είναι ένα έγκλημα το οποίο διαβρώνει τα θεμέλια της οικογενειακής γαλήνης.

Έτσι έρχεται ο κ' κανών της παρούσης Συνόδου ο οποίος επιτιμά με ακοινωνησία επτά ετών τόσο τη μοιχαλίδα όσο και το μοιχό. Στον οζ' κανόνα του Μ. Βασιλείου[13] επαναλαμβάνεται η επταετία ως επιτίμιο. Σημαντικό είναι να αναφέρουμε ότι ο Μ. Βασίλειος στον νη' κανόνα του επιβάλλει στους μοιχευθέντες ακοινωνησία ιε' ετών,[14] ενώ ο Γρηγόριος Νύσσης στον δ' κανόνα του ιη' έτη ακοινωνησίας.[15] Είναι χαρακτηριστικό στους Πατέρες ότι αυξάνουν το επιτίμιο της ακοινωνησίας, γεγονός που δείχνει το μέγεθος της αμαρτίας που διαπράττεται.

Στο κανόνα τούτο του Αγ. Γρηγορίου επισκόπου Νύσσης είναι πραγματικά εντυπωσιακή η διάκριση που γίνεται μεταξύ πορνείας και μοιχείας. Ο Γρηγόριος θεωρεί τη μοιχεία ειδικότερο έγκλημα από αυτό της πορνείας, αυτός είναι και ο λόγος άλλωστε που επιβάλλει ακοινωνησία εννέα ετών στους πόρνους ενώ στους μοιχούς διπλασιάζει το επιτίμιο.

7. Οι διατάξεις στον κε' κανόνα.

Ο κε' κανόνας[16] διαχειρίζεται ένα πολύ ιδιαίτερο θέμα που δεν εμπίπτει μόνο στο οικογενειακό δίκαιο. Συγκεκριμένα αναφέρεται στη περίπτωση κατά την οποία κάποιος που έχει μνηστευθεί μία κοπέλα, βίασε την αδερφή της με αποτέλεσμα να την αφήσει έγκυο. Ύστερα από αυτή την πράξη νυμφεύθηκε την αρραβωνιαστικιά του, με αποτέλεσμα αυτή που βιάστηκε να κρεμαστεί μη μπορώντας να αντέξει το βάρος των πράξεων που επιτελέστηκαν. Αυτός λοιπόν επιτιμάται με δεκαετή ακοινωνησία χωρίς όμως να εξαιρούνται αυτοί οι οποίοι γνώριζαν το περιστατικό και δεν μίλησαν, ώστε να αποτρέψουν το γεγονός της αυτοκτονίας, οι οποίοι επιτιμώνται εξίσου με το ίδιο επιτίμιο.

Σύμφωνα με τον Ζωναρά και τον Βαλαμών[17] κατά οη' κανόνα του Μ. Βασιλείου,[18] αυτός που νυμφεύεται δυο αδερφές επιτιμάται με αποχή από τα Θεία Μυστήρια επί επταετία. Εδώ βλέπουμε μία διαφορά όσον αφορά την εφαρμογή των επιτιμίων μεταξύ του κε' της παρούσης συνόδου μ' αυτόν του Μ. Βασιλείου. Στο μεν κε' αναφέρεται η δεκαετία στον δε οη' η επταετία. Ωστόσο διαφορά δεν υπάρχει, διότι όπως αναφέρουν και οι δύο κανονολόγοι στον οη' του Μ. Βασιλείου πρόκειται για εφαρμογή του επιτιμίου της μοιχείας επί αθεμιτογαμίας, ενώ στη περίπτωση του κε' της εν Αγκύρα συνόδου δεν έχουμε μόνο αθεμιτογαμία αλλά επιπλέον πορνεία και φόνο. Αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο επιτιμώνται με δεκαετή ακοινωνησία.

Χαρακτηριστικό επίσης του κανόνα τούτου είναι το ότι δεν τιμωρείται μόνο ο πράξας το έγκλημα αλλά και οι συνηθότες, δηλαδή αυτοί που γνώριζαν για το έγκλημα που είχε διαπραχθεί και δεν μίλησαν ώστε ν' αποτραπεί. Γι' αυτό και ο Μ.

Βασίλειος στον σα΄ κανόνα του[19] ορίζει γι΄ αυτούς που γνώριζαν για το έγκλημα το ίδιο επιτίμιο μ΄ αυτόν που έπραξε το έγκλημα.[20]

[Συνεχίζεται]

[1] Ρ.Π.Γ΄ σελ. 60.

[2] Για την έννοια της διγαμίας βλ. Χριστινάκη, Η Απόπειρα, σελ. 647,651.

[3] Ρ.Π.Γ΄, σελ. 61-62.

[4] Ρ.Π.Δ΄, σελ. 145.

[5] Ρ.Π.Γ΄, σελ. 60-61.

[6] Για την έννοια της μοιχείας βλ. Χριστινάκη, Η Απόπειρα, σελ. 630 και εξής.

[7] Ρ.Π.Δ΄, σελ. 140-142.

[8] Ρ.Π.ΣΤ΄, σελ. 391.

[9] Βλ. ερμηνεία Πηδαλίου σελ. 380-381.

[10] Α΄ Τιμ. ε΄,11

[11] Ρ.Π.Γ΄, σελ. 62

[12] Χριστινάκη, Τα υποκειμενικά στοιχεία, σελ .267.

[13] Ρ.Π.Δ΄, σελ. 239-240.

[14] Ο.π., σελ. 216.

[15] Ο.π., σελ. 310.

[16] Ρ.Π.Γ΄, σελ. 68.

[17] Ρ.Π.Γ΄, σελ. 68-69.

[18] Ρ.Π.Δ΄, σελ. 240.

[19] Ο.π., σελ. 230-231.

[20] Βλ. ερμηνεία Πηδαλίου σελ. 384.

<http://bit.ly/1i9LrBV>